

О. Є. ЛИСЕНКО (Київ),
О. В. МАРУЩЕНКО (Івано-Франківськ)

**ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ
“УКРАЇНСЬКА ПОВСТАНСЬКА АРМІЯ —
ФЕНОМЕН НАЦІОНАЛЬНОЇ ІСТОРІЇ”**

Важливою подією в громадсько-політичному і культурному житті Прикарпаття стала Всеукраїнська наукова конференція “Українська повстанська армія — феномен національної історії”. Її організували Прикарпатський університет ім. Василя Стефаника та Інститут історії України НАН України з нагоди 60-річчя УПА. Конференція працювала 23 жовтня 2002 р. у мальовничому куточку Івано-Франківщини — с. Старий Угринів Калуського району, у приміщенні Історико-меморіального музею Степана Бандери. У роботі конференції взяли участь науковці з Києва, Івано-Франківська, Кривого Рога, Тернополя, Чернігова, викладачі вищих і середніх навчальних закладів Прикарпаття, ветерани повстанської боротьби, студенти й учнівська молодь краю.

Конференцію відкрив ректор Прикарпатського університету, академік АПН України, проф. Віталій Кононенко, який наголосив на її значенні у справі об’єктивного і неупередженого дослідження історії національно-

Від імені дирекції і колективу Інституту історії України НАН України учасників і гостей конференції привітав заступник директора інституту, член-кореспондент НАН України, проф. *Олександр Реснт*. Він відзначив важливість співпраці Інституту історії України і Прикарпатського університету, зупинився на ролі і завданнях конференції, розповів про основні напрями науково-дослідницької діяльності науковців інституту.

Учасників конференції привітав голова Калуської районної державної адміністрації *Василь Дзундза*.

Декан історичного факультету Прикарпатського університету, д-р іст. наук, проф. *Микола Кугутяк* у своєму виступі охарактеризував діяльність професорсько-викладацького складу факультету в напрямку наукового дослідження та викладання історії України, підкреслив актуальність і важливість подальшого вивчення й розробки проблематики ОУН і УПА, зокрема, на рівні студентських магістерських і дипломних робіт.

З вітальним словом до присутніх звернувся голова Івано-Франківського відділення Всеукраїнського братства вояків УПА *Федір Володимирський*, який висловив упевненість у тому, що конференція сприятиме поступу до історичної правди про національно-визвольні змагання українського народу у 30—50-х роках і Українську повстанську армію.

На пленарному засіданні було заслухано вісім доповідей. Завідувач відділу історії України періоду Другої світової війни Інституту історії України НАН України, д-р іст. наук *Олександр Лисенко* свій виступ присвятив актуальним проблемам вітчизняної історії в добу кривавого лихоліття, зокрема, сучасним підходам до вивчення історії УПА, їх суспільного резонансу, питанням юридичного оформлення статусу учасників національно-визвольної боротьби в контексті гострих дискусій про визнання УПА воюючою стороною в Другій світовій війні.

Теоретико-методологічним аспектам українського національно-визвольного руху 30—50-х років ХХ ст. була присвячена доповідь завідувача кафедри історії й українознавства Криворізького технічного університету, д-ра іст. наук, проф. *Віталія Стецкевича*. Його виступ став свідченням великого інтересу, який існує в середовищі наукової громадськості Східної України до чесного й неупередженого вивчення проблематики ОУН і УПА, активізації відповідної науково-дослідницької роботи в цьому напрямку.

Проф. Прикарпатського університету *Ігор Іванцев* і доц. цього ж вузу *Олександр Марущенко* проаналізували стан і основні тенденції розвитку сучасної вітчизняної історіографії УПА, зупинилися на характеристиках тематики і проблематики новітніх досліджень, створенні наукової історії УПА, позбавленої політичної та ідеологічної заангажованості.

Головний науковий співробітник Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України д-р іст. наук, проф. *Володимир Кучер* у своїй доповіді проаналізував основні етапи і засоби боротьби радянського тоталітарного режиму проти українського повстанського руху в повоєнний період (1944—1950-ті рр.).

Д-р іст. наук *Анатолій Русначенко* розповів про збройні формування національних рухів опору в Східній Європі в роки Другої світової війни, проаналізував роль, місце і значення боротьби УПА в широкому загальноєвропейському контексті.

Науковець з Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, канд. іст. наук *Андрій Руккас* доповів про збройні виступи ОУН на території Станіславівського воєводства у вересні 1939 р., а доцент Прикарпатської філії Національної академії внутрішніх справ України *Ігор Ан-*

друхів на ґрунтовній джерельній базі змалював картину діяльності УПА на Прикарпатті в роки німецько-радянської війни і повоєнний період.

На маловідомих аспектах історії національно-визвольної боротьби 40-х років ХХ ст. зосередив увагу канд. іст. наук *Іван Патриляк* (Київський національний університет ім. Тараса Шевченка), котрий проаналізував участь ОУН(Б) та УПА у створенні української цивільної адміністрації у 1941—1943 рр.

Після завершення пленарного засідання для учасників і гостей конференції була організована екскурсія по Історико-меморіальному музею Степана Бандери, під час якої голова Староугринівської сільської ради магістр історії *Тарас Федорів* і директор музею *Богдан Яневич* розповіли про основні віхи життя і діяльності свого відомого земляка, ознайомили присутніх з експозицією музею. Відомий співак, народний артист України *Михайло Кривень* у ході невеличкого імпровізованого концерту виконав низку повстанських пісень, емоційно сприйнятих слухачами.

Друга частина конференції розпочалася виступом активного учасника національно-визвольних змагань українського народу 40—50-х років ХХ ст. *Ореста Дичківського*, який містив спростування політико-пропагандистських ідеологічних міфів, нагромаджених довкола УПА.

Про роль і місце російського фактора у політиці ОУН і УПА восени 1943—1944 рр. розповів чернігівський науковець *Сергій Бутко*, відомий своїми попередніми розвідками цього аспекту історії національно-визвольного руху 30—40-х років.

Завідувач кафедри історіографії та джерелознавства Прикарпатського університету, д-р іст. наук, проф. *Борис Савчук* порушив у своєму виступі актуальну проблему “усної історії” УПА, торкнувся теоретичних і методологічних засад її підготовки й розробки. З його повідомленням перегукувався і виступ доц. Прикарпатського університету, канд. іст. наук *Михайла Паньківца* про відображення національно-визвольної боротьби 40-х років ХХ ст. на Західній Україні в пісенній творчості.

Доц. Прикарпатського університету *Петро Арсенич* торкнувся джерелознавчих аспектів вивчення історії Української повстанської армії, охарактеризував деякі нові архівні документи про діяльність УПА на Прикарпатті.

З великим інтересом присутні слухали виступ доц. Прикарпатського університету, канд. іст. наук *Василя Марчука*, який у контексті історії УПА звернув увагу на проблеми війни і християнської моралі, зупинився на суспільній місії Греко-католицької церкви у роки Другої світової війни. Науковою новизною і нестандартністю вирізнялося повідомлення докторанта Прикарпатського університету *Олексія Реги*, присвячене значенню християнських гуманістичних цінностей як важливих чинників виховання вояків УПА.

На особливостях українського національно-визвольного руху на Волині у 1941—1943 рр. зосередила увагу доц. Тернопільського інституту економіки і підприємництва, канд. іст. наук *Галина Стародубець*.

Значне місце у виступах учасників конференції відведено аналізу карально-репресивної політики нацистського і комуністичного режимів 30—50-х років ХХ ст. Ст. наук. співроб. Інституту історії України, канд. іст. наук *Тамара Вронська* й пошукач інституту *Тетяна Заболотна* наголосили, що терор був складовою сталінської політики щодо ОУН і УПА. Співробітник Національного інституту стратегічних досліджень, канд. іст. наук *Ірина Павленко* охарактеризувала антинаціоналістичну ідеологічну кампанію ЦК КП(б)У під час проведення виборів до Верховних Рад СРСР та УРСР у 1946—1947 рр.

Доценти Прикарпатського університету *Володимир Великочий*, *Володимир Сельський*, *Юрій Томин* свої наукові розвідки присвятили репресіям 1939—1947 рр. проти ОУН і УПА, терору гітлерівців проти ОУН на окупованих землях Західної України в 1941—1944 рр., карально-репресивним заходам органів НКВС-НКДБ, спрямованих на ліквідацію збройного підпілля ОУН-УПА на теренах Станіславщини в другій половині 1941 — першій половині 1945 рр.

Цікаві факти у своєму повідомленні навів доц. Національної Академії Служби безпеки України, канд. іст. наук *Дмитро Веденєєв* про історію спецслужб українських націоналістів, організаційну структуру розвідки в УПА.

Позитивною ознакою конференції стала участь у ній молодих дослідників історії національно-визвольного руху 30—50-х років.

Магістр історії *Тарас Федорів* поділився результатами своїх пошуків про командира першої сотні УПА І. Перегійняка (“Коробки” — “Довбешки”). Аспірантка Прикарпатського університету *Галина Стефанюк* доповіла про основні напрями культурно-освітньої діяльності ОУН у роки Другої світової війни.

В ході жвавої дискусії, в якій взяли участь також ветерани Української повстанської армії, представники івано-франківського студентства, висловлювалися змістовні думки стосовно місця і ролі ОУН та УПА в тривалому процесі українського державотворення, сучасної полеміки навколо цих суб'єктів національної історії, перспектив подальшої науково-дослідницької розробки проблематики українського національно-визвольного руху у ХХ ст. У цьому сенсі привернув увагу полемічний виступ канд. іст. наук *Степана Кобути* (Прикарпатський університет), який проаналізував сучасну громадсько-політичну думку про ОУН і УПА, вплив державницьких традицій попередніх поколінь борців за незалежність України на діяльність національно-демократичних організацій та їх лідерів у кінці 80—90-х рр. ХХ ст.

Конференція завершилася прийняттям рекомендацій, в яких окреслено шляхи активізації науково-пошукової і дослідницької діяльності, спрямованої на об'єктивне, неупереджене визначення й обґрунтування місця і ролі УПА в українському національно-визвольному русі у 1940—1950-х р.